

1 Jakie są koszty postępowania sądowego i kto je zazwyczaj ponosi?

Zgodnie z art. 529 [portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego \(Código de Processo Civil\)](#) koszty i wydatki związane z postępowaniem sądowym obejmują:

- (i) opłaty sądowe (*taxa de justiça*);
- (ii) wydatki związane ze sprawą (*encargos*);
- (iii) koszty ponoszone przez strony (*custas de parte*).

Mówiąc bardziej szczegółowo:

- (i) Opłaty sądowe uiszcza każda ze stron postępowania sądowego, które ma zostać wszczęte. Opłaty sądowe oblicza się zgodnie z wartością przedmiotu sporu lub złożonością sprawy na podstawie [rozporządzenia w sprawie opłat sądowych \(Regulamento das Custas Processuais\)](#) i tabel załączonych do tego rozporządzenia. Opłaty sądowe wyraża się w tzw. jednostkach rozrachunkowych (*unidades de conta – UC*), które określono w art. 5 rozporządzenia w sprawie opłat sądowych. W 2023 roku wartość jednostki rozrachunkowej nie zmieni się i wynosić będzie 102 euro. Wartość ta może się jednak zmienić na przestrzeni czasu.
- (ii) Wydatki związane ze sprawą to wydatki ponoszone w wyniku postępowania sądowego (np. wynagrodzenia biegłych, koszty usług tłumaczenia ustnego itd.) w związku z czynnościami podejmowanymi na wniosek stron lub zarządzonymi przez sędziego – zob. art. 16 rozporządzenia w sprawie opłat sądowych.
- (iii) Koszty ponoszone przez strony obejmują wydatki każdej ze stron w toku postępowania; zgodnie z art. 26 rozporządzenia w sprawie opłat sądowych strona przegrywająca pokrywa koszty poniesione przez stronę przeciwną (np. honorarium adwokata wraz z poniesionymi przez niego wydatkami; koszty komornika sądowego itd.).

2 Na czym polega pomoc prawna?

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości zabezpieczono w [ustawie nr 34/2004 z dnia 29 lipca 2004 r.](#)

Zgodnie z art. 6 ustawy nr 34/2004 ochrona prawna jest dostępna w dwóch formach:

- (i) porad prawnych,
- (ii) pomocy prawnej.

Mówiąc bardziej szczegółowo:

- (i) Zgodnie z art. 14 i 15 ustawy nr 34/2004 porady prawne polegają na technicznym objaśnieniu przepisów, które mają zastosowanie do konkretnych okoliczności lub spraw, oraz są udzielane przez adwokatów.
- (ii) Zgodnie z art. 16 ustawy nr 34/2004 pomocy prawnej udziela się w następujących formach:
 - zwolnienia z opłat sądowych i innych wydatków związanych ze sprawą;
 - wyznaczenia pełnomocnika procesowego (np. adwokata lub doradcy prawnego – *solicitador*) oraz opłacenia jego honorarium i pozostałych wydatków (np. kosztów podróży);
 - pokrycia kosztów pełnomocnika z urzędu (np. obrońcy w postępowaniu karnym);
 - rozłożenia płatności opłat sądowych i innych wydatków związanych ze sprawą na raty;
 - wyznaczenia pełnomocnika procesowego oraz rozłożenia płatności należnego honorarium i pozostałych wydatków na raty;
 - rozłożenia płatności opłat i kosztów pełnomocnika z urzędu na raty;
 - wyznaczenia komornika sądowego i pokrycia odnośnej opłaty (np. opłaty za doręczenie wezwania do stawienia się przed sądem, za czynności niezbędne do przeprowadzenia zajęcia majątku oraz za inne czynności egzekucyjne).

3 Jakie wymogi należy spełnić, aby otrzymać pomoc prawną?

Zgodnie z art. 7 ustawy nr 34/2004 ochronę prawną mogą otrzymać następujące kategorie osób, o ile udowodnią, że są w trudnej sytuacji finansowej:

- obywatele Portugalii;
- obywatele Unii Europejskiej;
- cudzoziemcy i bezpaństwowcy posiadający ważny dokument uprawniający ich do pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- cudzoziemcy, którzy nie posiadają ważnego dokumentu uprawniającego ich do pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej – jeżeli prawo obowiązujące w ich państwach pochodzenia przyznaje analogiczne prawo obywatelom portugalskim;
- organizacje nienastawione na zys mogą uzyskać ochronę prawną wyłącznie w formie pomocy prawnej.

Uwaga: podmioty o charakterze zarobkowym i przedsiębiorstwa indywidualne z ograniczoną odpowiedzialnością (*estabelecimentos individuais de responsabilidade limitada*) nie mogą korzystać z ochrony prawnej.

4 Czy pomoc prawna przysługuje we wszystkich rodzajach postępowań?

Zgodnie z art. 17 ustawy nr 34/2004 i art. 7 [ministerialnego zarządzenia wykonawczego nr 46/2015 z 23 lutego 2015 r. \(Portaria n.º 46/2015\)](#) system pomocy prawnej ma zastosowanie do:

- wszystkich sądów bez względu na rodzaj postępowania;
- sądów pokoju;
- systemów alternatywnego rozwiązywania sporów, np. mediacji publicznej (*mediação pública*), w tym mediacji w sprawach rodzinnych lub z zakresu prawa pracy;
- postępowań prowadzonych przez urzędy rejestrowe;
- postępowań w sprawie spisów inwentarza prowadzonych przez notariuszy;
- postępowań w sprawie wykroczeń o charakterze administracyjnym.

Przydatne linki:

[System państwowej mediacji rodzinnej \(w języku portugalskim\)](#)

[System państwowej mediacji w sprawach z zakresu prawa pracy \(w języku portugalskim\)](#)

5 Czy istnieje odrębna procedura odnosząca się do sytuacji wyjątkowych?

W sprawach pilnych, jeżeli konieczne jest uiszczenie opłat sądowych i pokrycie pozostałych wydatków związanych ze sprawą, a ostateczna decyzja w sprawie wniosku o pomoc prawną jeszcze nie zapadła, wnioskodawca przedstawia dokument potwierdzający złożenie takiego wniosku, a następnie postępuje w sposób opisany poniżej (zob. art. 29 ust. 5 ustawy nr 34/2004).

Jeżeli decyzja właściwego organu ds. zabezpieczenia społecznego nie jest jeszcze znana, termin uiszczenia płatności zostaje zawieszony do czasu przekazania tej decyzji wnioskodawcy.

Jeżeli organ ds. zabezpieczenia społecznego podjął już decyzję o przyznaniu pomocy prawnej w formie rozłożenia płatności na raty, płatność pierwszej raty następuje w ciągu 10 dni od dnia przekazania decyzji wnioskodawcy, przy czym w razie uchylenia wspomnianej decyzji kwota ta podlega późniejszemu zwrotowi.

Jeżeli organ ds. zabezpieczenia społecznego podjął już decyzję o odmowie przyznania pomocy prawnej, wspomniane opłaty i wydatki należy pokryć w ciągu 10 dni od dnia przekazania decyzji wnioskodawcy, przy czym w razie uchylenia wspomnianej decyzji kwota ta podlega późniejszemu zwrotowi.

Jeżeli w ciągu 30 dni organ nie podejmie żadnej decyzji w sprawie wniosku o ochronę prawną (porady prawne lub pomoc prawną), dorozumiewa się, że wniosek został uwzględniony, a zainteresowana strona może powołać się na taką dorozumianą zgodę przed sądem lub portugalską Izbą Adwokacką (Ordem dos Advogados) w zależności od formy ochrony prawnej, której dotyczył wniosek – zob. art. 25 ustawy nr 34/2004.

6 Gdzie można uzyskać formularz wniosku o pomoc prawną?

Formularze niezbędne do złożenia wniosku o ochronę prawną w formie porad prawnych lub w formie dowolnej innej pomocy prawnej, w tym formularz o pomoc prawną w innym państwie członkowskim, można pobrać ze

[strony internetowej portugalskiego systemu zabezpieczenia społecznego \(w języku portugalskim\)](#).

7 Jakie dokumenty należy załączyć do wniosku o pomoc prawną?

Wykaz dokumentów, które należy załączyć do wniosku, znajduje się w praktycznym przewodniku po ochronie prawnej („Guia Prático Protecção Jurídica”) wydanym przez portugalski Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Instituto da Segurança Social, I.P.) i opublikowanym na stronie internetowej tej instytucji w sekcji pt. „Guias Práticos” („Praktyczne przewodniki”), dostępnym poniżej:

[Strona internetowego portugalskiego systemu zabezpieczenia społecznego](#)

[Praktyczny przewodnik po ochronie prawnej \(w języku portugalskim\)](#)

8 Gdzie należy złożyć wniosek o pomoc prawną?

Wniosek i załączone do niego dokumenty można złożyć osobiście lub wysłać pocztą tradycyjną, faksem bądź pocztą elektroniczną do dowolnego oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który zapewni bezpośrednią obsługę interesantów.

Wykaz głównych oddziałów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dla każdego dystryktu oraz ich adresy, numery faksu i adresy poczty elektronicznej znajdują się [tutaj \(strona w języku portugalskim\)](#).

9 W jaki sposób można się dowiedzieć o zakwalifikowaniu do uzyskania pomocy prawnej?

Decyzję o przyznaniu pomocy prawnej wydaje główny kierownik oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwego dla miejsca pobytu lub siedziby wnioskodawcy, wskazując w niej przyznaną formę pomocy prawnej. Jeżeli wnioskodawca nie ma miejsca pobytu w Portugalii, decyzję tę podejmuje główny kierownik oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, do którego złożono wniosek – zob. art. 20 i 29 ustawy nr 34/2004.

Zgodnie z art. 26 ustawy nr 34/2004 decyzja o przyjęciu wniosku o pomoc prawną musi zostać doręczona wnioskodawcy. Co do zasady doręczenie takie odbywa się na adres wskazany przez wnioskodawcę w formularzu jako adres korespondencyjny.

10 Co należy zrobić w razie zakwalifikowania się do uzyskania pomocy prawnej?

Jeżeli wnioskodawcy wyznaczono pełnomocnika procesowego, wnioskodawca otrzymuje informacje dotyczące adresu kancelarii tego pełnomocnika oraz zostaje pouczone o obowiązku pełnej współpracy z pełnomocnikiem i o możliwej utracie prawa do pomocy prawnej w razie niedopełnienia tego obowiązku.

Aby skorzystać z pomocy prawnej w formie zwolnienia z całości lub z części opłat sądowych i wydatków związanych ze sprawą, które poniósł sąd, wnioskodawca przedstawia dokument potwierdzający przyznanie takiej pomocy w terminie wyznaczonym na uiszczenie opłat sądowych.

11 Kto wybiera adwokata lub radcę prawnego dla osoby, której przyznano pomoc prawną?

Pełnomocnika procesowego wyznacza portugalska Izba Adwokacka, która stosownie zawiadamia o tym wnioskodawcę zgodnie z art. 30 i 31 ustawy nr 34/2004.

12 Czy pomoc prawna obejmuje wszystkie koszty postępowania?

Pomoc prawna obejmuje wydatki określone w art. 16 ustawy nr 34/2004, tj.:

opłaty sądowe i inne wydatki związane ze sprawą;

koszty zastępstwa procesowego;

honorarium obrońcy z urzędu;

rozłożenie płatności opłat sądowych i innych wydatków związanych ze sprawą na raty;

rozłożenie płatności kosztów zastępstwa procesowego na raty;

rozłożenie płatności honorarium obrońcy z urzędu na raty;

koszty komornika sądowego;

pokrycie wydatków wynikających z transgranicznego charakteru sprawy, jeżeli wnioskodawca ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim.

13 Kto ponosi pozostałe koszty w razie zakwalifikowania się do uzyskania częściowej pomocy prawnej?

Zgodnie z art. 29 ust. 4 i 5 ustawy nr 34/2004 wnioskodawca pokrywa wszelkie pozostałe koszty. Jeżeli wnioskodawca wygra jednak sprawę, może się ubiegać o zwrot kosztów poniesionych przez niego jako stronę postępowania zgodnie z art. 26 rozporządzenia w sprawie opłat sądowych.

14 Czy pomoc prawna obejmuje również koszty odwołań?

Tak, pomoc prawna przysługuje również w postępowaniu apelacyjnym i obejmuje wszelkie późniejsze postępowania powiązane ze sprawą, w odniesieniu do której przyznano pomoc prawną. Jeżeli pomoc prawną przyznano w postępowaniu powiązanim z postępowaniem głównym, można z niej skorzystać również w postępowaniu głównym. Pomoc prawna przysługuje również w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym w związku z wyrokiem sądu wydanym w postępowaniu, w odniesieniu do którego przyznano pomoc prawną – zob. art. 18 ustawy nr 34/2004.

15 Czy pomoc prawna może zostać cofnięta przed zakończeniem postępowania (lub nawet odwołana po zakończeniu postępowania)?

Tak, przyznaną pomoc prawną można cofnąć w pełni albo częściowo przed zakończeniem postępowania w sytuacjach, o których mowa w art. 10 ustawy nr 34/2004. Dotyczy to sytuacji, w których po uzyskaniu pomocy prawnej wnioskodawca lub członkowie jego rodziny otrzymali środki finansowe wystarczające do zabezpieczenia swoich interesów. Wówczas wnioskodawca ma obowiązek złożyć oświadczenie, że jest w stanie w całości albo częściowo zabezpieczyć swoje interesy bez ochrony prawnej. W przeciwnym razie grożą mu określone sankcje.

16 Czy można zaskarżyć odmowę udzielenia pomocy prawnej?

Jeżeli organ ds. zabezpieczenia społecznego postanowi oddalić wniosek w całości albo częściowo, zawiadamia wnioskodawcę o zamiarze podjęcia takiej decyzji i wyznacza dziesięciodniowy termin na udzielenie odpowiedzi. Wraz z odpowiedzią wnioskodawca może przekazać brakujące dokumenty lub

dokumenty potwierdzające jego argumenty. Jeżeli wnioskodawca nie udzieli odpowiedzi w ciągu 10 dni roboczych, decyzja organu staje się ostateczna, a wnioskodawca nie otrzymuje żadnego pisma – zob. art. 37 ustawy nr 34/2004, który zawiera odniesienie do portugalskiego kodeksu postępowania administracyjnego (Código do Procedimento Administrativo).

Wnioskodawca może zaskarżyć decyzję organu ds. zabezpieczenia społecznego do sądu. W tym celu wnioskodawca składa pisemną skargę na decyzję w ciągu 15 dni do organu ds. zabezpieczenia społecznego, który wydał tę decyzję. Organ ds. zabezpieczenia społecznego może uchylić swoją decyzję. Jeżeli organ nie uchyli swojej decyzji, musi skierować sprawę do sądu – zob. art. 26–28 ustawy nr 34/2004.

17 Czy złożenie wniosku o pomoc prawną powoduje zawieszenie biegu terminu przedawnienia?

Tak, złożenie wniosku o pomoc prawną może spowodować zawieszenie biegu terminu przedawnienia.

Jeżeli złożono wniosek o przyznanie pomocy prawnej w formie wyznaczenia pełnomocnika procesowego i do akt postępowania włączono pismo potwierdzające złożenie takiego wniosku, bieg terminu przedawnienia przerywa się pięć dni po dniu złożenia wniosku (art. 33 ust. 4 ustawy 23/2004 z dnia 29 lipca 2004 r. oraz art. 323 ust. 1 i 2 kodeksu cywilnego).

Orzecznictwo w tym temacie można znaleźć na stronach internetowych:

Sądu Apelacyjnego w Lizbonie (Tribunal da Relação de Lisboa)

[Processo 439/11.5TTLRS.L1-4](#)

[Processo 7637/17.7T8LSB.L1-2](#)

Sądu Najwyższego (Supremo Tribunal de Justiça)

[Processo 31/14.3TTCBR.C3.S1.](#)

Uwaga:

powyższe informacje nie wiążą ani punktu kontaktowego Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach cywilnych i handlowych, ani sądów lub innych organów.

Należy zatem zapoznać się także z treścią obowiązujących aktów prawnych, które są regularnie aktualizowane i poddawane ewoluującej wykładni w orzecznictwie.

Ostatnia aktualizacja: 13/03/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.